

K Ü L Ö N F É L É K

Halálozás. Schmidt Károly ny. miniszteri osztálytanácsos, Egyesületünk alapító- és évtizedek óta igazgatóválasztmányi tagja, ez évi szeptember hó 22-én, 72 éves korában, hosszas szenvedés után elhunyt.

A boldogult 1862-ben Edelényben született s az erdészeti államvizsgát az 1887. évben tette le. Szolgálatát 1884-ben a sóvári m. kir. erdőrendezősnél kezdette meg, ahonnan mint erdészjelölt az orsovai erdőhivatalhoz került.

Innen rendelték be 1890-ben a földművelésügyi minisztériumba. Itt lett 1894-ben központi főerdész, 1898-ban erdőmester, 1902-ben erdőtanácsos.

1909-ben főerdőtanácsossá, 1918-ban pedig miniszteri tanácsossá nevezték ki.

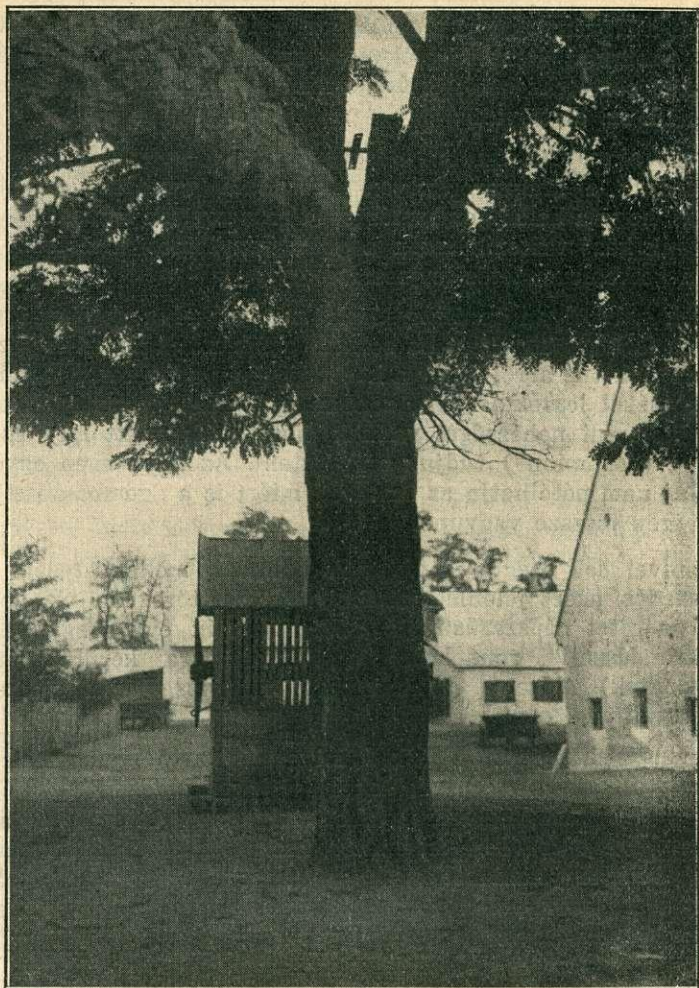
Szolgálatának legutolsó idejében majdnem kizárólag az erdőgazdaság kereskedelem-politikai kérdéseivel (külforgalom, vám- és tarifaugyek, stb.) foglalkozott és sokat érintkezett a külföldi érdekeltségekkel is, amire szaktudásán kívül kiváló nyelvismeretei is képesítették.

A feltűnést kerülő, csendes munka embere volt s mint ilyen vett részt az Egyesület munkájában is, amely rendkívül sokszor látta hasznát mély tudásának és bőséges tapasztalatainak. Higgadt, megnyerő modora és jó szíve igen sok barátot és hálás tisztelőt szerzett neki s szellemi frissességét egész a legutolsó időkig a legteljesebb mértékben megőrizte.

Nyugodjék békével!

A feltámadt kútágas. Ácson (Komárom vármegye), a gróf Zichy-uradalom egyik gazdasági udvarán érdekes akácfa áll. Ez a terebélyes, üdezőld, lombos fa eredetileg nem ezen a helyen nőtt. Az erdőből hozták ide annak idején, mint gyökereitől és koronájától megfosztott villás törzset, melyet a földbe beeresztve, szabályszerű kútágassá szereltek fel.

A gémeskút azonban a következő év tavaszán megelevenedett és — hála az akác elsőrendű visszaszerzőképességének — új életet kezdett a változott környezetben. Később olyan buja növekvésnek indult, hogy jobbnak látták leszerelni és gémeskút helyett kerekeskútra áttérni. A villa csonkja és a villába benőtt vastengely azonban megmaradt s még most is jól látható, mint a fa kalandos múltjának hiteles bizonyítéka.

A Sebesi Ferenctől származó s alább látható két fotográfia, melyet Zeman Gyula gazdasági intéző úr volt szíves rendelkezésemre bocsátani, a fent leírt érdekes akácfa képét örökíti meg.

Fekete Z.

A Gombászati Osztály és a gombaismertetési tanfolyamok ismertetése. Közli Szemere László, a Gombászati Osztály vezetője.

Miután az erdészeket közelről érdeklik a gombákkal kapcsolatos kérdések, azért szabad legyen itt is ismertetnem mindazokat a lépéseket, amelyeket a vidéki gombaismertetés felé tettünk.

Előbb azonban pár szóval ismertetem magát a Gombászati Osztályt. A dr. Bernátsky Jenő által 1919-ben megszervezett osztályt

1926-ban a Növénykórtani Allomáshoz, ezévb en pedig — a Növénykórtani Szolgálat átszervezésekor — az Orsz. Magy. Kir. Chémiai Intézethez osztották be. Helyisége Budapesten, II. ker., Hermann Ottó-út 15. sz. alatt van.

Hogy a szakszolgálat a tudomány szak állásának megfeleljen, összehordtuk a Magyarországon előforduló gombákra vonatkozó adatokat, hogy a hazai gombafldráról tiszta képünk legyen. További feladatunk közé tartozik aztán a gombatenyésztési kísérletek végzése s a gombaismertetés terjesztése.

Ezek már olyan tevékenységek, amelyekkel a gombamérgezések ellen is küzdünk, mert ha sokféle gombát tudnánk tenyészteni, akkor szó lehetne arról, hogy a közönséget a vadon termett gombák fogyasztásáról leszoktassuk. Azonban a gombatenyésztésnek olyan súlyos biológiai nehézségei vannak, hogy azok miatt még csak a csiperkét („sampion”) tudjuk tenyészteni. Azonban ezen egyetlen gombafaj nem pótolhatja az összeset, miért is a „gomba-absztinenciától” igen messze vagyunk.

S mivel sok szegény embernek alkalmi mellékkeresete is a gombaszedés, azért jelenleg inkább arra kell törekednünk, hogy a gombaismeretet népszerűsítsük, addig is, míg egy megalkotandó „gombarendészeti” rendelettel a fogyasztásra kerülő gombák (g.-konzervek) előzetes gombaismerői megvizsgálását kötelezővé nem tesszük.

A Budapesten már VII-ik évfolyamát tartó gombaismertető tanfolyamainkat ezévb en már kiterjesztjük mindazon vidéki gócpontokra (megyeszékhelyekre), ahol akár az egyes jelentkezőkből, akár a hivatalok által kirendelt hallgatókból összehozhatunk legalább húszat. Az iskolákra (tanítóképezdek, stb.) nem számíthatunk, azért, mert mindenütt már túlsok a tantárgy s a „mellék-tantárgy”-ként előadott gombaismeretnek nem volna látszatja. Ezért olyan tanszabályzatot dolgoztunk ki, amely arra is rámutat, hogy szerzett gombászati ismereteiknek az egyesek hogy veszik hasznát.

A képesítés kétféle. írni-olvasni folyékonyan tudók részére tartunk *gombaismerői*, érettségizettek részére pedig *gombaszakértői* tanfolyamokat. Gondoskodtunk arról is, hogy akik már régen ismerik a gombákat, azok a gombaszakértői tanfolyam végighallgatása nélkül is megszerezhessek a *gombaszakértői* oklevelet. Hanem mindezeket nem részletezem itt tovább, akiket a kérdés érdekel, az kikölesönözheti a tanszabályzat szövegét a Gombászati Osztályból, vidéken pedig az alispáni hivatalban tekintheti meg.

Rá kell azonban mutatnom arra, hogy az erdészek hogyan kapcsolódhatnak be a gombaismertetési mozgalomba, illetve, hogy

a gombaszakértői oklevelüknek (gombaismerői bizonyítványuknak) hogyan vehetik hasznát.

Gombaszakértők lehetnek tehát erdőmérnökök, vagy bárki olyan erdészeti hivatalnok, kinek érettségije van. Ha aztán megszerzte a gombaszakértői oklevelet, valamely megye, esetleg közigazgatási járás gombászati ügyeinek a vitelét vállalhatja el. Így első soron tarthat gombaismertető tanfolyamokat mindaddig, míg csak minden községben nincs 1—1 gombaismerő. Munkájáért a beszedett tandíjak $\frac{9}{10}$ részét számolhatja el ($\frac{1}{10}$ rész az államkincstárba fizetendő). Később a gomba (csira!) kitenyésztése révén is értékesíthetik ismereteiket, ha idejük és alkalmuk van e kérdéssel is foglalkozni. A tanfolyam ugyanis a tenyésztési kérdésekre is kiterjeszkedik.

A gombaismerők viszont arra lesznek feljogosítva, hogy a piacra kerülő gombákat átvizsgálják. Munkájukért tizedet szedhetnek, akár természetben, akár a helyi ár $\frac{1}{10}$ -éig terjedő készpénzváltásban. Míg nincs meg a gombák előzetes megvizsgálásának a kényszere, addig keresetük se lesz sok. Azonban az előbb jelzett — s pár éven belül megalkotásra kerülő — gombarendészeti rendeletnek a kiindulási pontja lesz az, hogy minden, közfogyasztásra kerülő gomba előzetesen megvizsgálendő, olyan gombaismerő által, aki aztán névaláírással szavatol azért, hogy az ekkor meg ekkor megvizsgált gomba ilyen meg ilyen fajú, s hogy ehető. Mert minden jó, ehető gomba árusítását (még a házalást is) meg fogjuk engedni, azonban gondoskodunk arról, hogy valaki az árult gombáért szavatosságot vállaljon. Ha ezt a gyűjtő teszi, akkor ő szerezze meg a gombaismerői bizonyítványt, ha nem, akkor köteles gyűjtött gombáját a legközelebbi gombaismerőnek elárusítás előtt bemutatni, hogy az vizsgálja meg gombáit.

Elképzelhető tehát, hogy az erdőőr, vagy más olyan alkalmazott, akinek érettségije ha nincs is, de van „vágott dohánya”, jelentős mellékkeresetre tehet szert, mihelyt a rendeletet kibocsátottuk. (Miért nem bocsátjuk hát ki a rendeletet azonnal? — kérdezhetnék. Hát nem akarjuk diktatórikusan kezelni az ügyet. Adunk elegendő időt arra, hogy a szervezet létrejöhessen.)

Az erdőőr már a lakóhelyénél fogva is hivatott arra, hogy a gombaszedők gombáit megvizsgálja, s olyan esetben, amikor a szedők hazafelé menet az erdőőri lakot is útba ejtik, szívesebben is viszik oda „láttelelezni” a gombát, mint az esetleg távolabb lakó más gombaismerőhöz.

Más kérdés az, hogy hogyan lehetne módjában egy távoleső erdőrészben lakó erdőőrnek a kéthetes vidéki tanfolyamot hallgatnia? Az erdőmérnökök még csak résztvehetnének valahogy a megyeszékhelyeken tartandó tanfolyamokon. Ezen a kérdésem már

csak úgy lehetne segíteni, ha az erdőörököt a tanfolyam idejére sorozatosan szabadságolnák 2—2 hétre, sőt az elszállásolásukról is gondoskodna felettes hatóságuk.

Hogy a gombarendészet terén tenni kell valamit, az nyilvánvaló. Az ország 13 vegykísérleti állomása sarkalná rá a Gombászati Osztályt. Ha ugyanis a magunk kezdeményezéséből is meg nem tennők. A vegykísérleti állomások különféle javaslatot dolgoztak ki arra vonatkozólag, hogy az egész vonalra kiterjedő, előzetes gombavizsgálást hogyan lehetne végrehajtani. Egyikük a tisztii orvosokra bizná ezt az ügyet, másik a természetrajztanárookra, akik aztán a tanítókat oktatnák ki. Csak abban egyezik meg javaslatuk, hogy előbb gombaszakértőket kell nevelni, hogy a szervezet egyáltalán létesülhessen. Mi abból indulunk ki, hogy valamely ismeretet — s itt pedig nem éppen könnyen elsajátítható ismeretet — nem lehet senkire sem ráerőszakolni. Lehet, hogy számos tisztii orvos, meg tanár vállalkozik majd arra, hogy gombaszakértővé képeztesse ki magát. De ha valakinek e tárgyhoz érzéke nincs (vagy ideje nincs), akkor nem lehet kényszeríteni őt arra, hogy gombaszakértő vagy gombaismerő legyen. Mi tehát nem leszünk tekintettel a jelentkezők foglalkozására; bár annak örülnénk, ha olyanok vennék kezükbe a vidéki gombaismertést, akik arra már mintegy hivatalból rátermettek. Kétségen kívül ilyenek hát az erdészek. Érdekes, hogy a legelső, aki rádiófelhívásunkra a gombaszakértői tanfolyamra jelentkezett, éppen egy erdőmérnök volt. Vele szemben pedig másodiknak egy természetrajztanár, harmadiknak pedig — egy detektív. Mi is bizonyítéka annak, hogy a hivatottság nincs mindig bizonyos foglalkozáshoz kötve.

Amerikai hordóvételi ajánlatok. Amerikának közel 17 millió darab söröshordóra van szüksége és ezt a szükségletét egyelőre belföldön nem tudja fedezni. Egy philadelphiai hordónagykereskedés ügynököket küldött Európába és ez év júniusában több mint 1 millió söröshordót vásárolt. Az érdekelt többi vásárlónak, hogy a feltalálható készleteket megszerezhesse, oly országokhoz kellett fordulnia, amelyekben a söröshordók gyártása csak másodrendű szerepet játszik. Az amerikai ügynökök így nemcsak Franciaországban és Svájcban, hanem Olaszországban és Spanyolországban is kutattak hordók után. Ezenkívül a Szovjettal is felvették a söröshordók szállítására vonatkozóan a tárgyalásokat. Az utolsó napokban amerikai cégek hordóajánlatait Lengyelországban is leadták. A szállítás 150.000 darab tölgy söröshordóról szól, amelynek teljesítéséhez az összes nagyobb lengyelországi hordógyárat is bevonták. Ennek a mennyiségnek azonban nagyobb részét a közvetítő kereskedelem útján más országokban kötötték le. A kötések darabonként 34—39 Zlotyról szólnak, míg az ár Amerikában 10.5 dollár. A hordódonga-megrendelések oroszlánrésze Oroszországnak jutott.

A második helyet Jugoszlávia foglalja el. Az osztrák szállítások eddig mintegy 15.000 darabra rúgnak.

(A Wiener Allgemeine Forst- und Jagd-Zeitung ez évi 35. számából.)

Állami erdők foglalása Jugoszláviában. A Banjalukában nemrégiben tartott erdészeti kongresszuson, amint a „Carpathia” jelenti, többek között oly határozatot is hoztak, amelynek értelmében a belügyminisztert és erdészeti ügyek miniszterét arra kéri, hogy az állami erdők uszupálása ellen Boszniában a legszigorúbb rendszabályokat léptessék életbe. Amint a határozat tárgyalja, az utóbbi években egyedül a szerajevói erdőigazgatóság területében több mint 30.000 hektár erdőterületet foglaltak el. E jelenség oka egyrészt az erdővédelmi szolgálat terén fennálló nagy személyzethiány, másrészt a még megoldásra váró belső telepítés. Az ismertett tény világosan jelzi, hogy az erdőgazdaság Jugoszláviában is mily nehézségekkel küzd, s hogy még a birtokállományát sem hágyják érintetlenül.

(A Wiener Allgemeine Forst- und Jagd-Zeitung 1933. évi 38. számából.)

A vándormadarak költözködésének idejéről. Vándormadaraink vonulásának ideje, illetve a madárvonulás titkának megfejtése nemcsak a laikusokat, hanem az illetékes szakköröket is állandóan foglalkoztatja. A megfigyelések szerint ugyanis a vándormadarak tömeges vonulása csak ritkán esik össze az évnek ugyanazzal az időszakával. A madártan művelői, a meteorológusok és más tudományágak képviselői már rögóta kutatták az eltérések okát, de kutatásaik nem vezettek eredményre, mert az eltérések igazi okát nem tudták elfogadhatóan felderíteni. Az egyes madárfajták indulási és érkezési idejének változását a meteorológusok az időjárási viszonyok, úgy mint légnyomás, hőmérsékleti változások, szél iránya, páratartalom különbözőségével próbálták megmagyarázni. Az időjárásra befolyással bíró tényezők összevetése azonban szintén nem vezetett a kérdés megfjtésére.

Az ornitológusok sem tudták a kérdést megoldani. A gyűrűzésekkel csak a vándormadarak útvonalát sikerült pontosan megállapítaniok. Dörr József Norbert kormányfőtanácsos, az osztrák központi meteorológiai intézet főtitviszjelőjének végre sikerült a madárvonulások változó idejét egészen új alapokra támaszkodva, elfogadhatóan megmagyaráznia. Dörr kutatásai során a költözködési idő változását a csillagászati megfigyelésekkel hozta kapcsolatba. Megfigyeléseivel tudományos bizonyítékokat szerzett arra vonatkozóan, hogy az éjszaka repülő vándormadarak, mint például a pacsirta, füstifecske, seregély és kakuk költözködése a legszorosabban összefügg a holdfényvel. A Magyarországról, Ausztriából,

Svájcból, Franciaországból, Németországból, Svédországból és Esztorozságból összegyűjtött adatok, amelyek többnyire több évtized megfigyeléseit tartalmazzák, meggyőzően és cáfolhatatlanul mutatják, hogy a vándorló madarak érkezési és indulási ideje a holdfényfázisaival van kapcsolatban.

A főköltözési idők szinte kivétel nélkül olyan időszakokra esnek, amelyben a holdfény a legkedvezőbb a madárvonulásra, tehát az első negyedről teliholdon keresztül utolsó negyedig húzódó időszakokra. Általánosságban egy-egy ország, vagy hely madárvonulásainak gyakorisága az újhold után növekvő holdfényvel párhuzamosan emelkedik. Még szembetűnőbb a madárvonulás és a holdfény kapcsolata abból, hogy a legkülönbözőbb madárfajták érkezési ideje feltűnően igazodik a telihold beállási idejéhez, amely évről-évre ugyanabban a hónapban tíz-tizenkét nappal korábbra esik. Dörr az adatok tömegéből vezeti le azt a tételét, hogy minél korábban áll be az illető esztendőben a teli hold, annál korábban érkeznek meg a madarak. Későbbi teliholdnak későbbi madárérkezés felel meg. Ennek a tételnek biztonsági koefficiense abban rejlik, hogy a költözködési dátumok nagyobb gyakorisága igen korai teliholdnál a teljes fényt követő időre, igen elkésett teliholdnál pedig a teljes fényt megelőző időszakokra esik.

A költözködő madarak vonulási időpontja érdekesen tükrözi vissza a holdpálya sajátosságát is. A holdpálya eltérései magyarázzák ugyanis a madárvonulások idejének jelentős eltéréseit. A holdfázisok tizenkilenc évenként esnek a hónapnak ugyanarra a napjára, de már három évenként igen közel esnek egymáshoz a napok s még ennél is közelebb jutnak nyolc évenként. Dörr a holdpályának ezeket a legfontosabb periódusait — a tizenkilenc évit, a nyolc évit és a három évit — a rendelkezésre álló adatok alapján vonatkozásba hozta az illető év tavaszán és őszén megfigyelt madárvonulásokkal s kétségbevonhatatlanul megállapította, hogy a madárvonulás a holdfázisok ilyen periodikus eltolódásait is szorosan követi. Magyarázata ennek nyilván az, hogy az éjszakának világossági viszonyai óriási jelentőséggel bírnak végrehajtására. A hold a madarak tavaszi és őszi költözködésének fényforrása.

Dörr akadémiai dolgozata hatalmas és fáradhatatlan tudományos munkának az eredménye. Dörr dolgozatának megjelenése óta újabb érdekes anyaggyűjteményeket kapott, amelyek oroszországi seregélyvonulásokra és svédországi gólyavonulásokra vonatkoznak. Ezek az újabb adatok is megerősítik a madárvonulás és a holdfény közötti kapcsolatot.

(Kivonatos közlemény a Nemzeti Ujság 1933. évi szeptember 24-i számából.)

A Magyar Királyi Államvasutak idei talpfa-versenyfárgyalása.

A MÁV igazgatósága október hó 3-án tartotta meg ezévi talpfa-versenyfárgyalását. Szállításra ki votl írva 384.000 darab talpfa és 3940 m³ váltótalpfa.

A versenyfárgyaláson szállításra felajánlottak összesen 696.073 darab talpfát, és pedig: 393.528 darab tölgytalpfát, 160.510 darab bükkfalpfát, 140.000 darab vörösfenyő- és 2235 darab szilfalpfát, továbbá 7167 m³ tölgy- és 5222 m³ vörösfenyő váltótalpfát.

A következő cégek ajánlottak fel nagyobb talpfamennyiségeket, és pedig:

Winter Hermann Rt., Budapest, 16.000 darab bükkfalpfát,

Egri Hordó- és Faárugyár Rt., Eger, 34.000 darab tölgytalpfát, 260 m³ tölgy váltótalpfát és 3000 darab bükkfalpfát,

Hönig Mór, Budapest, 6400 darab tölgytalpfát és 200 m³ tölgy váltótalpfát,

Nemzeti Közművelődési Alapítvány, 19000 darab bükkfalpfát,

Sárospataki Faipar és Kereskedelmi Rt., 6800 darab tölgytalpfát és 100 m³ váltótalpfát,

Nasici Tanningyár és Gőzfűrész Rt., Budapest, 18.000 darab tölgytalpfát, 330 m³ váltótalpfát és 37.000 darab bükkfalpfát,

M. Kir. Erdőigazgatóság, Miskolc, 10.000 darab tölgytalpfát és 7500 darab bükkfalpfát,

gr. Draskovich Iván, Selye, 8020 darab tölgytalpfát és 400 m³ váltótalpfát,

Landau és Zimmermann, Miskolc, 11.540 darab tölgytalpfát és 100 m³ váltótalpfát,

Strém Károly, Nagykanizsa, 10.000 darab tölgytalpfát és 200 m³ váltótalpfát,

gr. Károlyi László, 25.000 darab tölgy- és 6900 darab bükkfalpfát, 300 m³ tölgyváltótalpfát,

Grünberg és Társai Mátyuserdő, 21.000 tölgytalpfát és 300 m³ váltótalpfát.

Kisvárdai Faipari Rt., Kisvárdá, 20.000 darab tölgytalpfát és 100 m³ váltótalpfát.

Una Faértékesítő Rt., Budapest, 12.000 darab tölgytalpfát és 100 m³ váltótalpfát,

Magyar Erdőbirtokosok Faértékesítő Rt., 10.050 darab tölgy- és 10.000 darab bükkfalpfát, valamint 461 m³ tölgyváltótalpfát.

Polgár Testvérek Rt., Budapest, 12.500 darab tölgytalpfát és 200 m³ váltótalpfát,

Kárpátia Ált. Fakereskedelmi Rt., Budapest, 17.000 drb tölgy- és 5000 darab bükkfalpfát és 200 m³ váltótalpfát,

br. Waldbott megbízásából a Nasici, 32.000 darab tölgy- és 8000 darab bükkfalpfát, valamint 400 m³ váltótalpfát.

Magyar Keményfaipari Rt., Budapest, 5000 darab tölgy- és 25.000 darab bükkfalpfát,

br. Rubidó-Zichy Iván, 18.000 darab bükkfalpfát,

dr. gr. Hunyady József, Kéthely, 8000 darab tölgytalprát és 100 m³ váltótalpfát,

M. kir. Vallás- és Közoktatásügyi Min. Közalapítvány, 765 darab tölgy- és 2235 darab sziltalpfát, valamint 30 m³ váltótalpfát,

Franz Reiter Unzmarkt, 10.000 darab vörösfenyőtálpfát és 582 m³ váltótalpfát,

Verband Östr. Schwellenerzeuger, Wien, 3840 m³ vörösfenyőváltótalpfát,

Östr. Holzwirtschaftsrat, Wien, 100.000 darab vörösfenyőtálpfát, Reizmann Sámuel, Munkács, 39.200 darab tölgytalpfát és 300 m³ váltótalpfát,)

Alpenländische Holzverwertungs A. G., Wien, 10.000 darab vörösfenyőtálpfát,

Hans Reiner, Peiffenbach, 20.000 darab vörösfenyőtálpfát és 800 m³ váltótalpfát.

A hazai ajánlattevők nagy része a következő átlagos egységárakon ajánlották fel a talpfákat, és pedig:

a tölgytalpfák közül a 260-ast 5 P 90 f-ért, a 250-est 5 P 70 f-ért, a 240-est 4 P 60 f-ért és a 220-ast 3 P 40 f-ért;

a váltótalpfák m³-ét 70 P-ért;

a bükkfalpfák közül a 260-ast 4 P 55 f-ért, a 250-est 4 P 30 f-ért, a 240-est 3 P 60 f-ért, a 220-ast 3.— P-ért.

A külföldi cégek főleg vörösfenyőtálpfákat ajánlottak fel és ezek egységárai a következő határok között mozogtak, és pedig:

vörösfenyő 260-as talpfa 5.— P—6 P 60 f-ig, a 250-es talpfa 4 P 80—5 P 80 f-ig, a 240-es talpfa 4 P 20—5 P 60 f-ig, a vörösfenyő 220-as talpfa 2 P 80—4 P 10 f-ig, a váltótalpfák m³-e pedig 70 P—75 P-ig.

VÁLTOZÁSOK ÉS KITÜNTETÉSEK AZ ERDÉSZETI SZOLGÁLAT KÖRÉBŐL.

A m. kir. földművelésügyi miniszter dr. Sziógyártó József m. kir. főerdőtanácsost saját kérelmére 1933. évi szeptember hó végével hasznos és buzgó szolgálatainak elismerése mellett végleges nyugalomba helyezte.

*

A m. kir. földművelésügyi miniszter Hepke Arthur miniszteri tanácsost kiváló és hasznos szolgálatainak elismerése mellett saját kérelmére, 1933. évi október hó végével végleges nyugalomba helyezte.